

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

PRETIULU ABONAMENTULUI: Pentru Anstro-Ungari'a pe ana . . . 5 fl.—cr. " " " " 1/2 annu 2 fl.50cr. Pentru Romani'a si strainetate pe annu 14 fr. " " " " pe 1/2 a. 7 fr.	PRETIULU INSERTIUNILORU: Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.	Corespondentiele se se adreseze la Redactiunea dela „Biseric'a si Scól'a.“ Er banii de prenumeratiune la „TIPOGRAFI'A DIECESANA in ARAD.“
--	---	---

INVITARE DE PRENUMERATIUNE

LA

Biseric'a si Scól'a.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

—*—

Cu inceputulu a nului 1887 deschidemu abonamentu nou la „Biseric'a si Scól'a.“

Rugãmu pre toti domnii abonenti de pana acuma, cari dorescu a avé fói'a nóstra si pe viitoriu, se binevoiésca a tramite la „Tipografi'a diecesana“ pretiulu de prenumeratiune care e:

PENTRU AUSTRO-UNGARI'A:

PE UNU ANU 5 fl. — cr.
 „ 1/2 „ 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMANI'A SI STRAINETATE:

PE UNU ANU 14 franci.
 „ 1/2 „ 7 fr.

Sprijnulu moralu si materialu, de care pana acuma s'a bucuratu fói'a nóstra, ne indreptatiesce a sperá, cà si in viitoriu vom fi imbratisiati de aseminea simpathii calduróse precum si de bunavointi'a nestramutata a On. Publicu cetitoriu.

REDACTIUNEA.

La sfersitululu anului 1886.

In sfersitu se duce si anulu 1886 pre calea, pre carea au apucatu multimea cea mare a antecesoriloru sei.

Anulu se duce, dar noi, caror'a datu ne este, cà se mai remanemu aci, detorintia avem a reprivi preste densulu, cà se vedemu, ce mosópnire ne-a lasatu, si cu ce inventariu ne afla anulu, ce are se-lu urmeze.

In ale bisericiei si ale scólei notãm la activ'a acestui annu tienerea congresulu nationalu bisericescu, si functionarea regulata a elementelor sociale si personale alei bisericiei nóstre.

Congresulu nationalu bisericescu din anulu ce espira, precum am avutu ocaziune a-ne mai pronuciá la timpulu seu prin unu articlu, publicatu in acósta fóia, a facutu multa lumina, a facutu multe dispositiuni bune, cari puse bine in practica voru promová neaperatu desvoltarea nóstra pre terenulu bisericescu culturalu, — dar mai pre sus de tóte congresulu a lasatu in noi convingerea, ca un'a suntem cu totii, cand vorb'a este de cestiunile mari ale bisericiei, si ca — inaintea maturulu corpu alu bisericiei nóstre nu are nimicu alt'a trecere, decât interesulu facia de bisericia si institutiunile ei.

Celelalte elemente constitutive ale bisericiei nóstre si-au urmatu cursulu regulatu si cu sporiulu, ce se póte face si acceptá intre impregiurãrile, in cari ne gasimu.

S'a facutu mai multu, seau mai putienu sporiu in totu loculu, si daca acestu sporiu n'a fost asia de mare, cà se strelucésca preste sporiulu, facutu in alti ani de mai nainte, elu ori cât de micu ar fi, remane de mare importantia pentru vióti'a nóstra ulterióra.

Asia ne este pana acum starea si sórtea, cà se ne multiemimu de o cam data si cu succese mai mici, pentrucá prin ele se potem se ajungemu in curend in starea de a face lucruri si mai mari si mai spornice. —

Lucru mare este dupa noi a face mai productiva activitatea nóstra pre terenulu constitutionalu bisericescu; si in acestu punctu de siguru am facutu unu pasu insemnatu inainte in anulu, care espira.

Am lucratu in sínódele eparchiali, ne-am intrunitu in comitetele si sínódele protopresviterali, in comitetele si in sínódele parochiale. Si netagaduitu lucru este, ca in tóte aceste adunãri ale nóstre am lucratu cu totii ceeace am potutu pentru promovarea intereselor bisericiei si scólei nóstre; ér prin acést'a ne-am insusitu de siguru unu modu mai practiculu si mai spornicu de a vedé si a lucrá pre terenulu vietii nóstre bisericiesci.

Accentuãm aici acósta impregiurare, pentrucá

convingerea noastră este, ca practicându bine constituțiunea bisericésca, rezultatele, ce-le putem obținé pre acestu terenu, sunt rezultate trainice, si ele pre de o parte ne conduc la bunastare, ér pre de alt'a ne facu mai capaci si mai indemanateci pentru tóte lucrările, ce avem a face pre celelalte terene ale vietii publice.

In acésta convingere a noastră ne intaresce faptul, ca constituțiunea noastră bisericésca este o scóla de moralitate publica si de disciplina. Lucrand omulu la inaintarea bisericeii si a scólei cu fric'a lui Dumnedieu, in acelasi timp se edifica, si se inaltia si pre sene in disciplina si in moralitate.

* * *

Pre terenulu economicu anulu, ce espira ne-a lasatu triste suveniri. A fost unu anu reu, unu anu ale carui consecintie le vom semti multa vreme. Ploi torentiale si esundări avem a inregistrá din vér'a trecuta, si apoi dupa acelea o seceta mare. Ploile au compromis recolt'a in grâu, si in multe pãrti au facutu campii intinse mai cu seama in pãrtile banatice cu totul neproductive; ér secet'a cea mare au nimicitu, respective n'au lasatu sè-se desvólte alu doilea articlu de cascigu alu poporului nostru, cucuruzulu.

Langa aceste doue se mai adaoge si cris'a economica, provenita din lips'a de esportu, si mai cu seama, ca vitele n'au avutu pretiu, — si astfelu plugariulu nostru n'a avutu pre ce se-si póta cascigá banii trebuintiosi pentru suportarea sarcineloru publice si pentru acoperirea trebuintieloru sale private.

Astfelu starea noastră economica ne inspira la toti mari ingrijiri.

Cand gandim inse, ca in lume nu se intempla nimicu fara unu calculu si unu planu sciutu, si cand gandim, ca relele, cari vinu asupra noastră, nu sunt alt'a, decât urmarea fapteloru noastre, seau o cercare a lui Ddieu facia de noi, — atunci grij'a noastră principala in punctulu acest'a trebue se-ne fia neaperatu indreptata in doue directiuni, si anume: daca relele, de cari suferim, sunt consecintiele, si respective o pedépsa a Provedintiei pentru faptele si portarea noastră, — atunci neaperatu trebue se ingrijim, cá se-ne schimbãm modulu nostru de lucrare si de vietia, ér daca aceste rele sunt o cercare a Provedintiei pentru a ispití credinti'a si tari'a credintiei noastre, — atunci neaperatu se-ne intarim in acésta credintia.

In punctulu acest'a fiecare omu pentru sene, si noi toti laolalta cá corporatiune, trebue se-ne fim insine judecatori.

Se-ne ispitim si se-ne judecãm deci atât unulu câte unulu, cât si toti la olalta, cá astfelu se putem întórce mani'a lui Ddieu, pornita asupra noastră.

Se delaturam causele, pentrucá pre viitoriu se putem inregistrá alte stări si alte rezultate mai multimitóre si mai satisfecetóre.

Timpulu tace, si trece; si cand de nou ne gasim la finea unui anu, suntem cu totii mai betrani si

mai esperti in tóte, si in acelasi timp mai aprópe de momentulu, cand ni-se va cere seama de modulu, cum am intrebuintiatu talantulu noue incredintiatu, vietí'a.

A betranetii si a esperientiei insusire este, cá se fim mai seriosi in cugetare, mai profundi in judecata si mai puternici in conscienti'a de responsabilitate pentru totu ceea ce facem.

De aceste trei calități depinde bunastarea si fericirea omenésca.

Armati cu ele nu se póte, cá puse mai cu dea-dinsulu in lucrare, se nu ni-se schimbe starea si sórtea noastră in viitoriu spre mai bine.

Acestu bine si anu nou fericitu dorimu din inima atât onoratului nostru publicu, cât si intregu neamului romanescú!

Prelegeri academice

din dogmatic'a ortodocsa, partea generala de Alexiu Comorasianu, fost protopresviteru prof. de teologi'a dogmatica la facultatea ort. or. din Cernauti reveduite cu binecuventarea Inaltu Pré Santitului Archiepiscopu si Metropolitu D. D. Silvestru de profesorulu Dr. Emilianu Voitichi.

(Continuare si fine.)

In sectiunea II tractéza autoriulu despre isvórele revelatiunei dumnedieesci ale religiunei crestine, si anume in articlulu I despre importanti'a dogmatica a santei scripturi, si despre canonulu santei scripturi; ér in articlulu II despre sant'a traditiune.

In amendoi acesti articli autoriulu dovedesce cu dovedile sciintiei adevेरulu: ca sant'a scriptura si sant'a traditiune sunt rezultatulu si opulu inspiratiunei dumnedieesci, si pregatesce astfelu pre cetitoriu pentru a-si insusí adevेरurile dogmatice, cari constituiescu credinti'a si respective convingerea religiósá si nestramutata a crestinului ortodocsu.

De unu deosebitu interesu din punctulu de vedere dogmaticu-religiosu, aflám noi, ca este tractatulu despre sant'a traditiune, respective: „cuventulu lui Dumnedieu (doctrin'a lui Christos), care nu s'a ficsatu in scrisori de catra insisi scriitorii cei inspirati de Dumnedieu, ci s'a predatu de catra ei bisericii guralu (cu graiu viu. Red.) si s'a conservatu si se conservéza in bisericá din timpulu apostoliloru pana in diu'a de astadi intru intregimea si curati'a lui.“

Dupace autoriulu demonstréza, si dovedesce, ca sant'a traditiune este alu doilea isvoru alu revelatiunei dumnedieesci, aréta caracterulu dogmaticu si autoritatea traditiunii, conservarea traditiunei in bisericá pana in diu'a de astadi intru intregimea si curati'a ei de odinióra, espune apoi monumentele, in cari s'a conservatu, si s'a transmisu traditiunea divina dela unu secolu la altulu si pana la noi, precum si referinti'a intre sant'a scriptura si sant'a traditiune, — dovedindu in deplina conformitate cu consciinti'a bisericii

antice cele doue mari adevăruri, si anume : 1) Sant'a scriptura are numai in sant'a traditiune testimoniulu seu celu absolutu siguru despre caracterulu seu dogmaticu si despre canonulu cărtiloru sante ; si 2) sant'a scriptura are in sant'a traditiune urm'a cea sigura pentru intielesulu celu adevăratu alu cuprinsului ei.

Tractatulu despre biseric'a ortodocsa crestina, cuprinsu in sectiunea III a acestei cărți, lu-impărte autoriulu în doue părți, si anume : in artielulu primu tractéza despre biserică, cá conservatórea, predicatórea explicatórea revelatiunei dumnedieesci, autorisata de insusi Dumnedieu, ér in artielulu II tractéza despre nefalibilitatea bisericeii.

Spre a-ne poté pronunciá asupra valórei si importantiei materiei cuprinse si dezvoltate in acestu tractatu, premitem aici cá punctu de manecare si cá criterii pentru o judecata sigura urnatórele :

1. Biseric'a, cá institutiune religiósă, menita a formá inim'a omului si a-i conduce si stepaní intréga activitatea lui, este numai atunci acea putere mare, si respective cea mai mare din lume, cand in omu deplin formata este convingerea, ca biseric'a nu este institutiune omenésca ci deplin doveditu este si mai pre sus de orice indoiéla, ca biseric'a este o institutiune dumnedieésca.

2. Biseric'a este puterea cea mai mare din lume, daca medilócele, prin cari lucréza, si-si esprima autoritatea ei sunt pre de o parte dumnedieesci, ér pre de alta parte deplinu doveditu este, ca numai in biserică si prin biserică si-póte aflá omulu mantuirea.

3. Biseric'a, cá institutiune divina este in același timpu o societate spirituala visibila. Ea este deci puterea cea mai mare din lume, cand si organizatiunea esterna a ei este dumnedieésca, si cand in tóte actiunile bisericeii se lucra numai conform principiiloru dumnedieesci, pre cari este cladita acésta organizatiune.

4. Caracteristic'a bisericeii este, ca fiend institutiune dumnedieésca, este institutiune, netrecetória, vecinica. Acésta vecinicia i-o da prerogativ'a, ce o are singura in lume de a nu retací, de a fi infalibila, ér acésta infalibilitate se esprima prin vocea unanima a intregii bisericeii cu privire la adevărurile religiunei crestine, care vóce unanima este insasi vócea lui Isusu Christos, este insasi espressionea Spiritulu santu, care veghéza neinctatu in biseric'a lui Christos.

Judecandu cartea, ce ne sta inainte dupa aceste criterii constatám, ca intrens'a aflám deplinu doveditu si in modulu convingetoriu alu bisericeii ortodocse principiulu divinitatii, divinitatea medilóceloru, absolut'a necesitate a omului de a aterná de biseric'a lui Christosu, organizatiunea divina a ei, precum si infalibilitatea.

Divinitatea bisericeii o aflám dovedita prin implinirea profetieloru despre venirea Messiei si intemeierea pre pamentu a unui imperiu nou, universalu si netrecetoriu, alu pazei, alu adevărului, dreptatii si san-

tieniei, in carele va esistá si se va plini cultulu celu adevăratu alu lui Dumnedieu, si in carele va imperati Ddiu in eternu, — prin cuvintele angerului trimisu de Ddiu catra feciór'a Mari'a, in cuvintele lui Ioan Botezatoriulu, si in cuvintele, rostite de Mantuitoriulu de repetite ori si la diferite ocațiuni, prin cari si-esprima vointi'a s'a, cá toti cei-ce voru crede intrensulu se nu petróca izolati unulu de altulu, ci se formeze o societate religiósă-morala.

In ceea-ce privesce divinitatea medilóceloru bisericeii o aflám dovedita prin divinitatea doctrinei si prin divinitatea sacramentelu, ambe neaperatu de trebuintia pentru mantuirea ómeniloru.

Divinitatea organizatiunei bisericeii este dovedita prin istori'a evangelica, in carea se esprima cu cuvinte clare faptulu, ca insusi Mantuitoriulu a alesu pre cei 12 apostoli, investindu-i esclusivu pre acesti'a si pre sucesorii loru cu puterea magisteriului, ministeriului si regimulu bisericescu si obligandu pre de alta parte pre toti credintiosii tuturoru timpuriloru, cá se primésca doctrin'a Lui din gur'a apostoliloru si a sucesoriloru loru, ca se primésca impartesirea santeloru sacramente din man'a apostoliloru si a sucesoriloru loru, si sè-se supuna ocarmuirii loru spirituale : „Celu ce ve asculta pre voi, pre mine me asculta, si celu ce se leapeda de voi, de mine se leapeda ; ér celu ce se leapeda de mine, se leapeda de Acel'a, carele m'a tramisu pre mine.“ (Luc'a 10. 16.)

Adevărulu acest'a lu-aflám mai departe doveditu si prin tienut'a, prin espressionile si prin intréga activitatea apostoliloru. Lu aflám apoi intaritu prin sant'a traditiune, pre temeulu carei'a pastorii bisericesci, cari au urmatu imediatu apostoliloru, precum si cei din secolii urmatori se sciú, si se geréza, nu cá pastori in urmarea unui mandatu omenescu, ci cá pastori bisericesci instituiti de Dumnedieu, cá pastori bisericesci dupa unu mandatu dumnedieescu.

Infalibilitatea bisericeii o desvólta si motivéza autoriulu pre bas'a santei scripturi si a santei traditiuni. Autoriulu si organulu infalibilitatii nu sunt ómenii, cari constituescu biseric'a, ci insusi Dumnedieu, va se dica insusi Isusu Christos conservéza doctrin'a s'a in biserică intru intregimea si curati'a ei, si o feresce pre ea de retacire prin spiritulu seu celu santu intru predicarea si explicarea ei. Purtatoriulu infalibilitatii sunt sucesorii legitimi ai apostoliloru, pastorii si invetiatorii bisericesci, si intréga biseric'a invetiatória este organulu, seu purtatoriulu infalibilitatii.

Obiectulu infalibilitatii sunt tóte adevărurile, revelate de Dumnedieu, adeca cele cuprinse in sant'a scriptura si in sant'a traditiune.

Infalibilitatea bisericeii se esprima prin vocea unanima a bisericeii ; ér acésta voce unanima se esprima in doue moduri, si anume : seu intr'unu sinodu ecumenicu, seu prepositii supremi ai bi-

sericiloru celoru imprasciate prin lume intra in comunicatiune laolalta.

Dupa acésta statorcesce autoriulu, cá norm'a (regul'a seau indreptariulu credintii) : doctrin'a bisericeii, basata pre sant'a scriptura si sant'a traditiune. Biserica este aceea, carea are se ne invetie ce avemu noi se credem cá revelatiune dumnediesca, — si numai ceea ce ne propune ea cá adevaturi revelate de Dumnedieu, au sè-se primésca fara de contradicere, seau sè-se créda nendiosu, si anume in intielesulu determinatu de biserică.

In cei din urma doi paragrafi ai acestei cărți desvólta autoriulu intrebarea : „care din bisericile crestine existente este adeverat'a biserică a lui Christos,“ si apoi aréta, ca numai biseric'a dreptcredintiósă a Orientului este adeverat'a biserică a lui Christos, a-retandu totu de odata si modulu, de dupa care se póte cunósce doctrin'a bisericeii, carea este norm'a cea nefalibila a credintiei

Dupace am espusu pre scurtu cuprinsulu acestei cărți constatãmu, ca ea corespunde pre deplin tuturor recerintieloru atãt din punctu de vedere materialu, cât si din punctu de vedere formalu.

In materia cartea ne infacisiéza doctrin'a infalibila a bisericeii nóstre, ér in privinti'a formei si respective a metodului, ea tractéza totulu intr'o forma si cu unu metodu, care convinge, si conduce adeveturile fundamentali a-le bisericeii nóstre la inima, pentrucá aici se formeze si intarésca in noi ceea ce numimu credintia, si respective convingere religiósă.

Este o carte de pretiu si valóre pentru biseric'a ortodoxa romana.

O singura observare mai avem facia de acésta carte. Limb'a in carea este scrisa, nu ne multiemesce pre deplinu. Aflãm intrens'a unii termini romanesci forciati, si unele germanisme. Aflãm d. e. termini ca : „fiintialu,“ „sciintialu,“ „desvóltatiune,“ „consciutu“ si altii, cari termini s'ar fi potutu fórte usioru evitá, dupace astadi s'au adoptatu degia in limb'a romana in loculu terminiloru de sus cuvintele : esentialu, sciintificu, desvóltare, consciu etc.

Cá se fimu inse bine intielesi, notãm aici, ca observarea, ce o facem noi acestei cărți nu póte se detraga nimicu din valóreă si pretiulu ei. Acésta observare ni-o am permisu a-o face numai in scopulu, cá acesti termini si altii de acésta natura la o a dou'a editiune sè-se póta indreptá.

Terminandu recomandãm acésta carte cu tóta caldur'a onoratului publicu, si felicitandu pre dlu profesor Dr. Emilian Voitichi pentru nimerit'a ideia de a edá aceste „Prelegeri academice,“ dorimu totu de odata, cá Ddieu se-i ajute se póta edá si partea speciala din teologi'a dogmatica ortodoxa, despre carea sperãm, ca va avé aceasi buna primire la publiculu romanu, pre carea suntem siguri, ca o va avé cartea, de carea am vorbitu pana acum.

A. H.

Respunsu

la epistolele parochului betranu.

III.

Iubite unchiule! Am vediatu din ultim'a epistola a Santiei tale, ca te-ai cam machnit, cetindu regulamentulu de disciplina, votatu de congresulu nationalu bisericescu din vér'a trecuta.

Asia vedu eu din cele cuprinse in acea epistola, ca nu-ti pré convinu paragrafii. Esti deprinsu din teneretie cu pravil'a si cu canónele, si ti-a venitu lucru de totu curiosu, cá acum la betranetie se ajungi se vedi si paragrafii facendu dreptate intre feciele bisericesci.

Ti-dau tóta dreptatea din punctulu de vedere alu Santiei tale. Sciu, ca atãt in teneretie, cât si acum la betranetie ai portatu si porti sarcin'a preotiei cu cinste si cu demnitate; si pentru preoti si functionari bisericesci, cari astfeliu se pretiuiescu cá Santia ta in adeveru, dóra nici n'ar fi fost lipsa de paragrafii din regulamentu. Cu tóte acestea regulamentulu s'a votatu de maritul congresu, si eu unulu scriendu in unu articlu, publicatu in acésta fóia mai deunadi, am disu, ca bine a facutu maritul congresu ca a lucratu, si a votatu acestu regulamentu.

Me vei intrebá de buna seama, ca pentru ce am disu eu acést'a.

Am respunsu in acésta privintia si atunci, cand am scrisu acelu articlu; póteca nu voiu fi fost inse intielesu, pentrucá in adeveru este unu lucru fórte greu a scrie bine si mai cu seama a fi bine intielesu. De aceea me voiu incercá de nou a mai adage cev'a in cele ce urméza la cele ce am scrisu atunci. Póte ca voiu fi mai norocosu de astadata. Voiu fi dóra mai bine intielesu, decât cum am potutu fi intielesu atunci.

Regulamentulu, de carele vorbimu n'a scersu, seau vorbindu cu terminulu juridicu, n'a abrogatu nici sant'a pravila, nici santele canóne; si credinti'a mea este, ca maritul congresu, cand a votatu acestu regulamentu, n'a avutu alta intentiune, decât cá se lise dea mai multa putere, si respective sè-se puna in aplicare acele sante dispusetiuni in casurile disciplinarie obveninde. Ér acésta intentiuni, asia credu eu, ca nu póte fi judecata de nimenea altcum, decât numai de o intentiune din cele mai salutarie atãt pentru viitoriulu bisericeii, cât si pentru starea si inaintarea fecieloru bisericesci.

Si adevurul este, ca regulamentulu, asia se pare omului, cand lu-cetesce, ca este cam aspru si dóra pré rigorosu. Vorbesece intre altele de suspensiune dela oficiu si beneficiu, de pedepse in bani si altele; dar, n'asi vorbí intr'unu ceasu reu, tóte acestea le vorbesce regulamentulu numai pentru casurile, cand vre o facia bisericesca nu-si implinesce detorintiele, seau cand prin portarea s'a se face cinev'a vinovatu de vre o fapta neiertata si nepermisu in o societate, precum este biseric'a.

Ce se face inse cu regulamentul omenii chiamati a-lu aplicá in astfelu de casuri?

Lu-voru aplicá neaperatu; dar dupa cum l'am intielesu eu acestu regulamentu, nu-mi potu inchipui, ca omu nevinovatu se póta se fia pedepsitu, pentruca elu pune la indemana functionariului invinovatitu si respective acusatú atátea remedie de dreptu, încát nu se póte, cá se nu afe destule medilóce spre a-si aperá nevinovati'a s'a. Ca inse functionariulu vinovatu va fi urmaritu si pedepsitu, este fórté naturalu. Tocma asia se intemplá acést'a si pana acum. Si deosebirea intre acum si inainte de regulamentu in ceeace privesce disciplin'a fecieloru bisericssci este numai aceea, ca prin regulamentu s'a usiuratu încátv'a si positiunea celoru ce judeca si a celoru, cari din nefericire ajungu a fi judecati. Este o lege positiva, in carea se norméza modulu si formele, dupa cari are a-se manúá justiti'a disciplinaria, si nimicu mai multu.

Va fi avendu si acestu regulamentu unele lacune si defecte, dar prin practic'a judecatoréscá acesteá tóte se voru aretá si astfelu se va poté face de siguru dintrensulu o lege buna.

* * *

Crediendu, iubite unchiule, ca din cele dise pana aci voiu fi intielesu, permite-mi, cá se vorbescu in cele ce urméza despre disciplina din altu punctu de vedere, carele speru, ca Santiei tale ti-va placé mai bine. —

Sunt multi factorii, cari concurgu la disciplina-rea unui functionariu.

Cei mai puternici dintre acesti'a sunt cu deosebire doi, si anume: antaiu crescerea si respective inim'a functionariului, ér alu doilea factoru si mai puternicu, decât acest'a, este principiulu acél'a vecinicu si nestremutaveru, carele, ori dorimu, ori nu dorimu, se aplica asupra tuturor ómeniloru totdeun'a, si carele suna: „nici o fapta fara plata.“

Primulu judecatoriu alu omului, dupa insasi natur'a nóstra omenéscá, este inim'a nóstra, seau aceea ce ne-am indatinatu a numí conscientia.

Inim'a, si respective conscienti'a nóstra vorbesce cu destula elocintia si putere si inainte de a face o fapta, fia acést'a buna, seau rea, — si dupace o-am facutu. Si cand buna este fapt'a, pre carea voimu a-o face, ne indémna neaperatu, se-o facem, ér cand rea este, ne dice, se-ne ferim de dens'a.

Nefericirea este numai, ca in astfelu de casuri, cand adeca omulu se decide a face un'a, seau alta fapta, nu este numai singura conscienti'a, carea vorbesce, si ne spune, ce se facemu; ci in acelasi timpu se încérca in omu a-se validitá si aceea puternica slabitiune omenéscá, pre carea apostolulu Pavel o descrie atât de marcatu in cuvintele cele vecinice: „nu facu binele, pre carele lu-voiescu, ci reulu, pre carele nu-lu dorescu, si nu eu, ci pecatulu, carele este intru mine.“

Faptu psihologicu netagaduitu este, ca ori cand

avem se ne decidemu pentru un'a, seau pentru alta fapta, totdeun'a este inim'a nóstra in lupta directa, cu multimea cea mare a patimeloru, cari se afa in omu. In tóte casurile de acéstá natura este unu felu de crancenu resboiu in internulu nostru. Si omulu se decide de regula pentru partea aceea, carea iese biruitória din acestu resboiu. Daca biruiesce inim'a, omulu se decide, si face o fapta buna, ér daca invingu patimile, acesteá lu-mana, si-lu conducu la fapte rele. Sfersitul in casulu dantaiu este, ca omulu se semte multiemitu, ca a biruitu preste patimile sale, si facend o fapta buna a mersu inainte; ér in casulu alu doilea rezultatulu este, ca omulu manatu de patimi, comitiendu o fapta rea, si-a adaosu la necazurile si suferintiele vietii sale.

Vorb'a cea dantaiu in astfelu de casu o are érasu conscienti'a. Ea ne judeca, ne mustra aspru acum pentru réu'a fapta comisa; vocea ei este acum mai puternica, de cum erá mai nainte, pentruca patimile, fiend satisfacute, nu voru si nu au trebuintia, se mai iea cuventulu. Daca conscientiei i-succede, se moralizeze pre celu ce a comisu unu reu, seau se gasesce numai la inceputulu căii, carea conduce spre rele: atunci omulu inghite mustrarea conscientiei, asculta de dens'a, si de alta data se feresce de a-mai cadé in acelasi pecatu.

Nefericirea este inse, ca si in casulu, cand judeca pre omu conscienti'a, — acestu judecatoriu intelnesce aceea imprejurare nefasta, carea de regula zadarnicesce in multe casuri justiti'a, manuata de omu. Nu voiesce de cele mai de multe ori omulu, carele a comisu fapt'a rea se-o recunósca de a s'a nici chiar inaintea conscientiei sale; ci in locu de a o recunósce, o néga, si astfelu prefera a se insiela singuru pre sene. Si daca-i succede acéstá insielatiune, si daca respective i-succede a-se mangaiá, ca nu este elu vin'a, ci imprejurările, seau datin'a, seau ca dóra nu este numai elu singuru, ci si altii mai cadu in astfelu de pecate: atunci vocea conscientiei din di in di slabesce, si are mai putiena valóre si putere.

Cand conscienti'a s'a propria nu mai póte discipliná pre omu, seau nu-lu póte discipliná de ajunsu, atunci neaperatu vine justiti'a omenéscá a-lu indreptá. Aci inse intrevine o greutate din cele mai mari. Omulu, carele judeca, nu póte petrunde in inim'a celui pre carele voiesce a-lu judecá; ci trebuie se-se multiéméscá numai cu semnele din afara, cu imprejurările, cu martori si alte documente etc., — cari tóte lucruri omenesci fiendu, potu se fia drepte, si potu se fia insieletórie. Langa acést'a se mai adaoge inca o imprejurare, ca omulu deprinsu a face reulu, este deprinsu de regula a-lu si tainuí, si a-lu acoperí. Astfelu mai de multe ori se póte intemplá, ca vinovati grei potu se iludeze disciplin'a omenéscá, si potu se-o face cu totulu ilusoria.

Dar faptu este apoi, si remane, ca ceeace nu potu vadi si dovedi judecatorii omenesci, vadesce si

dovedesce judecatoriulu celu mare, inaintea Carni'a nu mai este nimicu tainicu, nici ascunsu; si vai noue, cand acestu judecatoriu aplica dreptatea s'a asupra nóstra.

„Plansu si scarsinare dintiloru“ este urmarea acestei dreptati.

* * *

Sum siguru, iubite unchiule, ca érași mi-vei dice, ca am mersu pré departe in respunsulu mieu, si póteca dóra altcev'a ti-vei fi ganditu, ca-ti voiu raspunde, cand ti-am promis acestu respunsu.

Te rogu inse, se-me ierti, dar ansa la acestu respunsu mi-a datu chiar epistol'a Santiei tale. Te-ai plansu amaru in acea epistola, ca preotimea nóstra a cam perdutu din védi'a, ce-i compete dupa positiunea ei, in faci'a poporului nostru si neaperatu si in faci'a lumii. Eu nu impartasescu in acésta privintia vederile Santiei tale; si nu-mi potu inchipui, desi multu te pretiuescu, ca in punctulu acest'a se aibi tóta dreptatea. Si se-me ierti, daca cutezu a crede si a afirmá aici, ca póteca deprinderea Santiei tale de a judecá lucrurile si pre ómenii de astadi dupa mesur'a, cu carea se judecau lucrurile si ómenii de de multu, ti-va fi inspiratu dóra putiena preocupatiune. Si crede-me bine ar fi daca ar fi asia.

Cu tóte acestea mie mi-ai bagatu unu puternicu floru in inima.

Si éta pentru ce. Sciu adeca din trecutul bisericeii si neamului romanescu, ca stelpulu bisericeii si alu natiei a fost totdeun'a preotimea. Preotimea a fost asia dicendu ochiulu pazitoriu alu poporului romanescu. Sciu apoi si aceea, ca dupace sórtea a voftu, cá acestu ochiu sè-se intarésca, si se cascade in putere prin inteliginti'a mireana, totu preotimea a fost factorulu, carele a crescutu pre fii sei, si a capacitatu pre frantasii din poporu, cá se-si crésca pre fii loru, si se formeze dintrensii inteliginti'a romana de astadi. Si, credinti'a mea este, ca daca in trecutu trebuintia mare a fost de inteligintia romana, cu atât mai mare va fi acésta trebuintia in viitoriu.

Ce va fi de noi, daca preotimea, acésta trupina si stélpulu alu neamului romanescu va slabí, seau dóra ar fi si slabitu din puterea ce o-a avutu pana acum, si carea in genere multa trebuintia este, cá se-o aiba?

Me cutremuru in internulu mieu se si gandescu la asia cev'a.

Unu simptomu reu in acésta privintia observu si eu astadi, si anume, vedu, ca s'a raritu, si se rareste numerulu teneriloru romani, cari cercetéza scólele medie si superióre; si asia mi-se pare mie, ca si acésta imprejurare póte se aiba multa legatura cu disciplin'a si cu védi'a preotimei. Este curiosu lucru se vedi astadi, ca numerulu scolariloru romani se imputienéza, cand in proportiune cu starea si puterile nóstre, póte cinev'a dice, ca atât de multu s'a inmultitu numerulu stipendieloru si fundatiuniloru.

Dar ca se nu fiu pré lungu, se-me intorcu érași la regulamentulu.

Santi'a ta mi-ai disu, ca dupa o jumetate de anu, seau dupa vr'unu anu se voru vedé dóra ródele regulamentului.

Bine ar fi, cá se póta indreptá regulamentulu si in doi, seau in cinci, seau macar in diece ani.

Si eu nu me indoiescu, regulamentulu va poté indreptá fórté multe, si puterea lui se va semtí de sigur, daca, precum nu me indoiescu, va fi bine aplicatu.

Mai multu, decât regulamentulu, vom poté indreptá inse noi insine, functionarii bisericeii si ai scólei, — daca fara a acceptá se-ne reguleze regulamentulu congresualu, ne vom regulá noi insine, ascultandu de vocea conscientiei nóstre si gandindu la Dumnedieu.

Este in genere o stare fórté trista pentru unu omu, cá numai atunci se faca binele, cand i-sta sabi'a la capu. Si cam acést'a ar fi de sigur si starea nóstra a functionariloru bisericesci, si scolari, daca am trudi, si ne-am silí, se facem binele numai de fric'a regulamentului disciplinariu.

Avem noi spre scopulu acest'a alte indemnuri multu mai puternice, decât regulamentulu.

Avem de sigur cu totii vocatiune pentru positiunile, pre cari le ocupamu in biserica si in societatea nóstra. Avem ambitiunea de a lucrá, pentru cá se ocupam cu demnitate posturile nóstre. Avem toti conscienti'a deplina a detorintieleloru nóstre, si mai pre sus de tóte avem si sentim toti o imprejurare, carea in totu loculu a fost stimululu si motorulu progresului. Suntem toti cá unulu nemultiemiti de starea, in carea ne gasim, ér acésta nemultiemire, eu asia credu, ca ne va face pre toti mai sprinteni in gandre, mai abili si mai indemnateci la lucru, si ne va ferí de fapte, cari cadu sub imputarea conscientiei, si de cari se ne tememu, ca ne va ajunge resplat'a lui Dumnedieu.

Credindu, iubite unchiule, ca acum voiu fi deplin intielesu, si rogandu-te cá pre viitoriu se-mi scrii mai desu, — ti poftescu „Anu nou fericitu.“

Augustin Hamsea.

„O pornire gresita.“

Sub titlulu acest'a am publicatu in unulu din numerii trecuti, ca reuniunea invetiatoriloru din dieces'a Caransebesiului a luat unu conclusu, ca salariile invetiatoresci sè-se ridice la sum'a de 600 fl. quartiru liberu etc. si pentru casulu cand din partea bisericeii nu s'ar satisfice acestui conclusu, atunci reuniunea sè-se adreze cu rugarea pentru realizarea lui catra potestatea civila, si am aretatu totu de odata, ca ce urmari triste póte se aiba acésta pornire cu totul gresita a numitiloru dni invetiatori.

Articululu nostru a fost reprodustu de „Fói'a diecesana“ dela Caransebesiu, si in o nota, de carea a

fost inositu, onorati nostri confrati dela numit'a fôia au constatatu, ca cele cuprinse in acelu articlu alu nostru au fost scrise intr'unu tonu obiectivu si in cunoscintia de cauza. Nu multu dupace articlulu nostru a fost publicatu in „Fôia diecesana,“ am vediutu, ca in o fôia cu numele „Ludimagistor,“ ce apare in Resiti'a sub redactiunea dlui invetiatoriu Ioan Simu, articlulu nostru a fost facutu obiectu de discussiune si de grele imputari nu numai la adres'a nôstra, ci mai cu seama la adres'a administratiunei scolare.

Din cele multe dise de „Ludimagister“ lasam aci se urmsze urmatorele :

Pre publiculu romanu nu l'a dorutu pentru conclusulu reuniunei privitoriu la ameliorarea salarielor invetiatoresci, ci a dorutu pre acei'a, cari au frica, se nu li se scôle invetiatorii in capu pentru peccatele loru, comise fatia de poporu si fatia de viitoriulu acestui'a si acest'a este tot deodata si motivulu unicu, pentru care numitululu conclusu a facutu o impresiune atât de rea asupra acestui feliu de publicu romanu, care intru adunculu întieptiunei sale considera pre invetiatoriu, cá unu ce seperatu de poporu, ce trebuie se traesca cum pôte, pana 'lu va radica poporulu. Dar deca va trai, cum va poté, va si lucrâ cum va poté pentru poporu, ér poporulu, pana 'lu va radica, va remané inderetrulu altor'a popóra, cari au sciutu ingriji de starea invetiatoriloru sei asia, cá se li póta fi de folosu.

Invetiatorii adeverati ceru plat'a potrivita si au pornitu a o castigá, patru si fiind numai de vocatiunea loru: invetiatorii interesati numai de viati'a loru, egoistii, i-si sciú aflá mijlóce de a trai, cum se póte; dar astfelii de invetiatori nu vor ferici poporulu, precum nu-lu vá ferici nici astfelii de administratiuni scolare cu principia administrative de soiulu acestor'a.

Dar; ca invetiatorii adeverati, cari voescu a trai pentru cea-ce s'au destinatu, voescu plata buna! Au dóra deca ar voi contrariulu nu ar lucrâ ei sau ca nisce salari ai poporului, sau ca nisce barbati ce nu au invetiatori'a de adeverat'a loru vocatiune? Cei ce sustienu, ca nu se potu infiantia salarie corespundietorie pentru invetiatori, dar nu numai pentru invetiatori, ci chiar si pentru celelalte organe a-le vietii nôstre culturali-bisericesci-nationali, potu fi numai nisce ómeni sau cu orizonturi de cunoscintie finantiali fórte anguste, sau cu ele intunecate de negurile intereselor personali, sau cuprinse de frica vanitãtii politice, care pare a face multe pagube némului si bisericeei nôstre. „Nu se póte“ nu este de ajunsu. Trebuie sè se póta! — Nu putem incepe in tot secolulu acela calculu d'a capo, „pentru secolu inainte,“ desconsiderandu ce au urditu altii pentru acelasi scopu.

Am reprodu su acestu pasagiu, cá se-lu véda publiculu, si se judece asupra lui. Nu-ne putem dimitte in polemii cu cele cuprinse in astfelii de scrieri, nu suntem invetiati a vorbi cu „trebuie se-se póta,“ mai cu seama cand este vorb'a de banulu poporului. Cu unu lucru ne-a remasu inse detoriu scriitoriulu celoru reproduce mai sus. Nu ne-a aretatatu, ca de unde se luãm banii pentru platirea salarielor urcate de conclusulu reuniunei. Vom stá deci de vorba, cand ni-se voru aretá medilócele, dar bani, nu vorbe. Pana atunci inse observãm dloru dela „Ludimagister,“ ca din pedagogia, asia ne aducem noi aminte, ca didac-

tic'a vorbesce in prim'a linia de „vocatiune,“ si ca invetiatoriulu cu vocatiune este parinte, iubese scolarii, iubese pre parintii loru, si nu-si permite a face nimicu, prin ce ar dá lumii dovedi, ca nu este unu omu, care are acésta iubire. Invetiatoriulu cu vocatiune ne este organulu si purtatoriulu principiu-lui, enuniatu de noi in acelu articlu alu nostru, unicu posibilu intre imprejurãrile vietii actuale, si anume: „se trairu, cum potem, dar se lucrãm barbatesce.“

Atât'a de asta data, dar daca ni-se voru aretá medilócele, nu vom intardiã a-ne pune de nou puterile in servitiulu causei, precum o-am facutu acést'a si pana acum, dar nu cu „trebuie,“ ci cu dragoste si in cadrulu possibilitãtii.

Pôte se fia o sminta a nôstra, dar n'avem ce se-ne facem. Noi in biserica facia de poporu nu cunóscem alte arme, decât crucea si evangeli'a, si crucea este simbolulu abnegatiunei si alu suferintiei, ér evangeli'a alu dragostei si alu faptelor. Si cu aceste arme nu potem urmá nici noi, nici alti ómeni, cari voiescu a lucrá pentru poporulu nostru, altcum, decât „trairu cum potem, si lucrãnd barbatesce.“

ADVOCATULU NECUNOSUTU.

(Poesia didactica.)

*A venitu pan' la Orade,
Nicolau de la Boróde,
Cartea fundului s'o véda,
Cà avea procesu si sféda.
In Orade, de la cine
Se întrebe-unu sfatu de bine?
Elu se plange, se gelesce,
La cine anteu telnesce.
Se 'ntelnise de 'ntemplare
Cu unu omu ce suflatu n'are;
La o fiintia straina,
Nicolau servilu se 'nchina.
Asia-e datin'a strabuna,
Ce-o tienemu si adi de buna:
La straini metanii multe,
La confrati li dãm insulte! . . .
— „Diece sloti si diumetate,
Daca dai acum, fortate,
Scóte io din cherti estrate,
Unde vide a ta parte.“
Nicolau banii si-i dede,
Si de-atunci pe strate siede,
Totu ascépta la estrate,
Dar nu vine celu „fortate.“*

Giorgiu Vasilin.

D i v e r s e.

* **Multiemita.** Din incidentulu ca cu finnea anului curentu se implinescu diece ani dela intemeierea acestei foi am primitu dela mai multi dni abonenti si amici ai acestei intreprinderi felicitări, si cuvinte incuragiátorie pentru continuarea lucrării, la cari ne-am angagiatu.

Multiemimu din inima acestoru domni pentru felicitările, ce au binevoitu a-ne tramite, si-i asigurám, ca precum in trecutu ne-am silitu a-ne face detorinti'a: tocma asia o vom face acést'a si in viitoriu.

* **Multiemita publica.** Dlu deputatu alu cercului Cocot'a Béla Kralitz a donatu pre seam'a comunei nóstre bisericesci din Remetea sum'a de 50 fl. v. a. Din acésta suma s'a cumperatu doue mape, si anume: map'a Ungariei si a Europei precum si tablele de parete trebuintóse pentru scóla, ér cu restulu s'a cumperatu unu lustru pentru sant'a biserica.

Primésca dlu Béla de Kralitz pentru acestu daru multiemirile nóstre cele mai cordiale. In numele comitetului parochialu Nicolau Petrescu, parochu cá presiedinte.

* **In cestiunea concubinateloru.** Din o corespondintia, pre carea o primimu dela o mana amica aflám, ca in tractulu Siriei si in specialu in cerculu Ternovei, la initiativ'a parintelui protopresviteru tractualu Georgiu Popovicu si cu concursulu preotimei nóstre de acolo s'au cununatu in tómn'a trecuta partea cea mai mare din individii, cari traiescu in concubinatu, si anume ni-se scrie, ca recercatu fiend de parintele protopresviteru, pretorulu concerninte alu Ternovei, dlu Monti Alajos a emisur o ordinatiune, prin carea in cerculu seu intredice vietuirile nelegiuite, si ca in urm'a acestei ordinatiuni partea cea mai mare de concubinate s'au sterpitu.

* **Ridicarea si santirea scólei din comun'a Curatiele.** Domnule redactoru! Diu'a de 30. Noemvre a. c. a fost o di insemnata pentru comunele Curatiele si Pociovelisce, comune aflatórie in comitatulu Bihorului, tractulu protopresviteralu alu Beinsului. In acésta di s'a santitu cu solemnitate scól'a de nou edificata prin credintiosii nostri din numitele comune. Credintiosii din comun'a Curatiele, nepotendu-si ridicá singuri din propriile lor puteri o localitate de invetiamentu s'au asociatu cu fratii lor din comun'a Pocioveliste, si cu puteri unite au ridicatu o scóla, cu o sala corespundietória de invetiamentu, cuartiru pentru invetiatoriu si o sala pentru cancelari'a parochiala.

Santirea scólei sau seversitu prin parochulu nostru Vasiliu Pap, asistatu de parintele Teodoru Pap din Pocioveliste si parintele Elia Cióra din Beinsiele, in fientia de facia a unei multimi de poporu atât din comunele imbinate Curatiele si Pocioveliste, cât si din comunele vecine, carele venise spre a fi de facia la acestu insemnatu actu, si a se bucurá, ca Ddiu i-a ajutatu se ridice Domnului altariu pentru cultivarea si crescerea filoru sei.

Cu acésta ocaziune parintele Vasiliu Pap a rostitu poporulu o cuventare, prin carea lu animá pentru sustinerea si sprijinirea scólei, adaogendu, ca numai prin scóla potem fi in stare se-ne ridicam, si se inaintám. Poporulu ascultá acésta cuventare cu mare atentiune si erá intr'o stare de adeverata manga'are sufletésca, ca i-a ajutatu Ddiu, se-si ridice acestu lacasiu, din carele se-se reverse lumina si adeverurile religiunei precum si alte invetiaturi folositórie in sinulu poporului nostru.

Ridicarea acestei scóle si modulu, cum ea s'a ridicatu, este pentru noi fórte instructiva. S'a ridicatu acést'a

scóla prin poporulu din numitele comune intr'unu timpu din cele mai grele. Dar domindu in aceste comune dragoste fratiésca si armonia scól'a s'a potutu ridicá, si astadi este predata destinatiunei ei.

Primésca pentru acésta jertfa, adusa pre altariulu Domnului cea mai mare multiemita toti factorii cari au concursu la ridicarea ei. — Curatiele, in Decemvre 1886. *Teodor Halbacu*, invetiatoriu.

C o n c u r s e.

Pentru deplinirea postului invetiatorescu din comun'a **Zimbru** cu fili'a **Dulcele** si **Brusturescu**, prin acést'a se escrie concursu cu terminu de alegere pe **29. Decemvre st. vechiu a. c.**

Emolumintele impreunate cu acestu postu suntu:

- 1) Salariu fix in bani gat'a 300 fl. v. a.
- 2) 12 orgii de lemne din care se va incaldi si sal'a de invetiamentu.
- 3) Cuartiru liberu cu dóue chilli, cuina si camera, precum si gradina de legumi.

4) Pentru scripturistica 5 fl., pentru participarea la conferintie 5 fl., si pentru curatitulu scólei 10 fl.

5) Dela inmormentari mari 50 cr., dela inmormentari mici 30 cr., unde va fi pofitutu.

Afara de aceste, pentru instruarea prunciloru lucratoriloru dela fabric'a de parchete din locu, póte contá anualminte la 100 fl. v. a.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati ca recursele loru provediute cu:

- 1) Testimoniu despre absolvarea sciintieloru pedagogice cu succesu bunu.
- 2) Testimoniu de cualificatiune pentru statiune buna.
- 3) Testimoniu din limb'a magiara in intielesulu art. XVIII. §. 6. a legii din 1879.

4) Testimoniu de moralitate despre conduit'a de pana acum — adresate comitetului parochialu din Zimbru, sele subscérna pana in diu'a premergatóre alegerei, Multu On. Domnu Georgiu Lupsi'a, inspectoru scolaru in Diecs per Al-Csill, ér pana la alegere se se presenteze in sant'a biserica din locu, spre a-si aretá desteritatea in cantare si ritualele bisericesci.

Zimbru, la 26. Noemvre 1886. st. v.

Comitetulu parochialu.

Ioanu Caracionu, m. p.
preside si not. cere.

In contielegere cu: **GEORGIU LUPSI'A**, m. p. preotu inspect. cerc. de scóle.

—□—

In urmarea ord. cons. Nr. 217 sc. se escrie concursu pentru indeplinirea postului de invetiatoriu la clas'a antaiu din comun'a micsta **Fenlacu**, in cottulu Temisiorii, cu terminu pana la **11. Ianuariu 1887 st. v.**

Emolumintele sunt: in bani 300 fl., pentru 4 orgii lemne 40 fl., pentru 6 orgii paie 48 fl., scripturistica 5 fl., conferintia 10 fl., si 20 meti gráu; dela inmormentari cu dusu la biserica 1 fl., fara dusu la biserica 50 cruceri; — cuartiru cu gradina, intra si extravilane.

Recursele instruate in sensulu Regulamentului scolaru, se se adreseze Comisiei scolare romane in Fónlak, per Neu-Arad.

Demetriu Dolga, m. p.

inspectoru scol. alu diecesei Timisioriei si Versietului.

—□—